

УДК796:061.2:364-322:378:316.4(4+477)

DOI: [10.35619/pse.vi6.184](https://doi.org/10.35619/pse.vi6.184)

Наталія ПОЛЩУК

доктор філософії, доцент

кафедри фізичної культури, спорту та методики викладання

Бердянського державного педагогічного університету,

м. Запоріжжя, Україна

ORCID: 0000-0003-3677-1248

e-mail: polami@ukr.net

ЄВРОПЕЙСЬКІ МОДЕЛІ СПОРТИВНОГО ВОЛОНТЕРСТВА ЯК РЕСУРС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто проблему адаптації європейських моделей спортивного волонтерства до українського спортивного простору в умовах трансформації системи фізичної культури і спорту, євроінтеграційних процесів та зростання суспільної потреби в розвитку громадської участі. Актуальність дослідження зумовлена тим, що спортивне волонтерство в країнах Європи розглядається не лише як допоміжна діяльність під час проведення спортивних заходів, а як важливий соціальний, освітній, організаційний і ціннісний ресурс розвитку масового спорту, спортивних клубів, інклюзивних програм, молодіжних ініціатив і локальних громад.

Обґрунтовано, що найбільш перспективними для українського спортивного простору є клубна, подієва, освітньо-компетентнісна, інклюзивна та громадсько-регіональна моделі спортивного волонтерства. Визначено, що адаптація європейського досвіду в Україні має передбачати створення університетських центрів спортивного волонтерства, підготовку волонтерів для супроводу спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів, визнання результатів спортивного волонтерства як складової неформальної освіти, залучення волонтерів до адаптивного та ветеранського спорту, а також розроблення етичних і організаційних стандартів діяльності спортивного волонтера.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів у діяльності закладів вищої освіти, спортивних клубів, громадських організацій, органів місцевого самоврядування та спортивних федерацій для формування системи підготовки, залучення й супроводу спортивних волонтерів.

Ключові слова: спортивне волонтерство, європейська модель спорту, волонтерська діяльність, спортивний простір, фізична культура і спорт, неформальна освіта, спортивні клуби, адаптація європейського досвіду, здобувачі освіти, громадська участь.

Постановка проблеми. У сучасному українському суспільстві спорт дедалі частіше виходить за межі суто змагальної діяльності. Він стає простором соціальної взаємодії, підтримки, відновлення, громадської участі й формування культури здорового способу життя. Саме тому увага до спортивного волонтерства є цілком закономірною: воно поєднує добровільну допомогу,

організацію спортивних заходів, роботу з різними групами населення, розвиток молодіжної активності та формування відповідальності за спільну справу. У Законі України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність визначається як добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється шляхом надання волонтерської допомоги [1].

Для України ця тема має особливе значення. В умовах війни, суспільних втрат і потреби у відновленні спортивне волонтерство може виконувати значно ширшу функцію, ніж просто допомога під час змагань. Йдеться про підтримку масового спорту, адаптивного спорту, ветеранських програм, фізкультурно-оздоровчих ініціатив у громадах, а також про залучення студентської молоді до реальної соціально значущої діяльності. Особливо важливо, що майбутні фахівці фізичної культури і спорту через волонтерство можуть не лише здобувати практичний досвід, а й формувати професійні, комунікативні та організаційні компетентності. Закон України No 4186-IX від 08.01.2025 актуалізує питання розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти, що створює правові передумови для ширшого залучення студентів до волонтерських ініціатив, зокрема у сфері фізичної культури і спорту [2].

Європейський досвід показує, що спортивне волонтерство може бути сталою частиною спортивної системи. У багатьох країнах Європи воно розвивається через спортивні клуби, місцеві громади, університети, молодіжні програми, інклюзивні ініціативи та великі спортивні події. При цьому волонтер не сприймається лише як «помічник на заході». Його роль значно ширша: це учасник спортивної спільноти, носій цінностей солідарності, відповідальності, доброчесності та взаємодопомоги. У Revised European Sports Charter спорт розглянуто як важливий чинник соціального розвитку, доступності, рівності, інклюзії та участі громадян, що безпосередньо пов'язано з потенціалом спортивного волонтерства [5].

Водночас український спортивний простір поки що не має цілісної системи підготовки й супроводу спортивних волонтерів. Окремі волонтерські ініціативи існують, проте вони часто залежать від ентузіазму конкретних людей, спортивних організацій чи закладів освіти. Недостатньо розробленими залишаються питання навчання спортивних волонтерів, визнання результатів їхньої діяльності, створення реєстрів, мотивації, етичних стандартів, а також залучення волонтерів до адаптивного та ветеранського спорту. Європейський звіт Sport Volunteering in Europe: Realities, Opportunities and Challenges акцентує увагу на тому, що розвиток спортивного волонтерства потребує не лише залучення охочих, а й системного управління, підготовки, підтримки, визнання та утримання волонтерів [7].

Саме тому важливим науковим завданням є не механічне перенесення європейських практик в Україну, а їх осмислена адаптація. Українська модель спортивного волонтерства має враховувати європейські принципи, але водночас

відповідати нашим реаліям: ролі закладів вищої освіти, потребам громад, викликам воєнного й післявоєнного часу, розвитку адаптивного спорту та підготовці фахівців фізичної культури і спорту.

Отже, головна наукова проблема полягає у наявності суперечності між зростаючою потребою українського спортивного простору в організованій системі підготовки, залучення й утримання спортивних волонтерів та недостатньою розробленістю науково-методичних засад адаптації європейських моделей спортивного волонтерства до умов України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема спортивного волонтерства сьогодні активно розглядається в європейському науковому й управлінському просторі, однак для України вона лише поступово набуває ознак самостійного напряму дослідження. Найчастіше волонтерство аналізують у межах соціальної роботи, молодіжної політики, громадянської активності або організації окремих заходів. Водночас спортивне волонтерство має власну специфіку, оскільки поєднує організацію спортивної діяльності, роботу з людьми різного віку й соціального досвіду, підтримку спортивних подій, розвиток громад, формування культури здорового способу життя та набуття практичних компетентностей майбутніми фахівцями фізичної культури і спорту.

В українському нормативному полі загальні засади волонтерської діяльності визначені Законом України «Про волонтерську діяльність», у якому волонтерство розглядається як добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність [1]. Для теми нашої статті цей документ є базовим, але його положення потребують конкретизації саме щодо сфери фізичної культури і спорту. Спортивний волонтер виконує не лише організаційні завдання, а й забезпечує учасників, комунікацією, супровід спортивних подій, підтримку людей з інвалідністю, ветеранів, дітей, молоді та інших груп населення. Тому спортивне волонтерство не варто зводити лише до допоміжної функції під час змагань його доцільні розглядати як окремий напрям соціально значущої фізкультурно-спортивної діяльності.

Важливим кроком для розвитку студентського волонтерства стало ухвалення Закону України № 4186-ІХ від 08.01.2025, спрямованого на сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти [2]. Цей документ є особливо важливим для закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців фізичної культури і спорту. Він дозволяє по-новому подивитися на волонтерську діяльність студентів: не як на випадкову позааудиторну активність, а як на можливість набуття практичного досвіду, розвитку соціальних, комунікативних, організаційних і професійних компетентностей. У цьому контексті спортивне волонтерство може стати важливим містком між освітнім процесом, професійною підготовкою та реальною роботою у спортивному середовищі.

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» визначає правові, організаційні, соціальні та економічні засади функціонування сфери фізичної культури і спорту [3]. Його положення дають підстави розглядати спортивне волонтерство у зв'язку з діяльністю спортивних клубів, федерацій, громадських організацій, закладів освіти, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів спортивного простору. Водночас у самому спортивному законодавстві волонтерський компонент поки що не представлений як цілісна система. Це створює потребу в науковому осмисленні того, як саме волонтери можуть бути залучені до розвитку масового, адаптивного, студентського, ветеранського та громадського спорту.

Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року окреслює пріоритети державної політики у сфері фізичної культури і спорту, зокрема розвиток масового спорту, підвищення рівня рухової активності населення, створення умов для занять спортом різних груп громадян [4]. У цілому спортивне волонтерство має значний потенціал, хоча не завжди прямо визначається як окремий інструмент. Саме тому в межах нашого дослідження важливо підкреслити, що європейські моделі спортивного волонтерства можуть сприяти Україні не лише в організації спортивних заходів, а й у формуванні сталих механізмів залучення громадян до фізкультурно-спортивної діяльності.

Європейський підхід до спорту значною мірою ґрунтується на розумінні спорту як соціального явища. У Revised European Sports Charter спорт трактується не лише як змагальна діяльність, а як сфера, що сприяє здоров'ю, соціальній інтеграції, рівності, доступності, участі громадян і розвитку демократичних цінностей [5]. Це важливо для нашої теми, адже саме в такій логіці спортивне волонтерство постає не як другорядний елемент спортивної події, а як форма активної участі людини в житті громади та спортивної спільноти.

Документи European Commission щодо European Sport Model також підкреслюють значення солідарності, відкритості, інклюзивності, автономії спортивних організацій, зв'язку між масовим і професійним спортом [6]. У європейській моделі спорт не обмежується професійними командами чи змаганнями високого рівня. Важливе місце посідають спортивні клуби, місцеві ініціативи, аматорський спорт, рекреаційна активність, участь громадян. Саме на цьому рівні спортивні волонтери часто виконують ключову роль: допомагають організувати тренування, заходи, комунікацію, супровід учасників, залучення нових членів клубів і підтримку соціальних ініціатив.

Особливо цінним для нашого дослідження є звіт European Observatoire of Sport and Employment Sport Volunteering in Europe: Realities, Opportunities and Challenges, підготовлений у межах проекту V4V [7]. Його значення полягає в тому, що спортивне волонтерство розглянуто не фрагментарно, а як багатовимірне явище: з позицій мотивації, компетентностей, організаційної

підтримки, навчання, визнання досвіду та викликів, з якими стикаються спортивні організації. Для України цей підхід є важливим, оскільки свідчить, що ефективна система спортивного волонтерства не виникає сама по собі. Вона потребує підготовлених координаторів, зрозумілих ролей, етичних норм, системи мотивації, механізмів оцінювання й визнання внеску волонтерів.

Матеріали V4V Project доповнюють це бачення, акцентуючи увагу на компетентностях, які формуються у процесі спортивного волонтерства [9]. Такий підхід особливо близький до освітнього середовища, адже дозволяє поєднати волонтерську діяльність із підготовкою майбутніх фахівців. Для студентів спеціальностей, пов'язаних із фізичною культурою і спортом, участь у спортивному волонтерстві може бути не лише соціально корисною діяльністю, а й практичною школою професійного становлення: вони навчаються працювати в команді, комунікувати з різними групами людей, організовувати заходи, швидко реагувати на непередбачувані ситуації, дотримуватися правил безпеки та етики.

Статистичний і соціальний контекст європейського спортивного простору розкриває Special Eurobarometer 525: Sport and Physical Activity [8]. Ці дослідження дають змогу побачити, що участь громадян у спорті в країнах Європи пов'язана не лише з індивідуальним здоров'ям, а й із культурою регулярної фізичної активності, клубною належністю, громадською участю та доступністю спортивного середовища. Для України такі дані є важливим орієнтиром. Розвиток спортивного волонтерства має бути пов'язаний не лише з великими спортивними подіями, а й із повсякденною фізкультурно-спортивною активністю в громадах, університетах, спортивних клубах і місцевих ініціативах.

Окремий інтерес становлять матеріали European Commission щодо ініціативи #BeActive та волонтерства через спорт [10; 11]. У них простежується ідея, що спорт може бути інструментом залучення людей до активного способу життя, міжпоколінної взаємодії, соціальної згуртованості та підтримки вразливих груп. Для українського спортивного простору такий підхід є перспективним, оскільки дозволяє розглядати спортивного волонтера не тільки як організаційного помічника, а як учасника ширшої соціальної місії спорту.

У наукових дослідженнях значну увагу приділено мотивації спортивних волонтерів. Так, Okada та співавтори аналізують епізодичне волонтерство під час спортивних подій у семи країнах [12]. Це дослідження важливе тим, що показує різноманітність мотивів і моделей участі волонтерів у подієвому спорті. Для України це може бути корисним у контексті організації чемпіонатів, турнірів, студентських спортивних заходів, масових забігів, фестивалів рухової активності та інших подій, де волонтерська участь часто має короткостроковий, але дуже інтенсивний характер.

Дослідження Rozmiarek та співавторів, присвячене мотивації спортивних волонтерів, також підтверджує, що участь у спортивному волонтерстві не

зводиться до одного мотиву [13]. Для одних волонтерів важливо бути частиною великої спортивної події, для інших – отримати досвід, розширити коло спілкування, допомогти громаді, реалізувати інтерес до спорту або здобути навички, корисні для майбутньої професії. У цьому полягає практичний висновок для українських організаторів: система спортивного волонтерства має враховувати різні мотиваційні профілі, а не будуватися лише на заклик «допомогти».

Важливий напрям сучасних досліджень стосується спортивного волонтерства у сфері інклюзії та спорту осіб з інвалідністю. Muñoz-Llerena та співавтори в систематичному огляді аналізують мотивацію й задоволеність волонтерів у спортивних організаціях, що працюють з особами з інвалідністю [14]. Для України це питання має особливу вагу, оскільки розвиток адаптивного спорту та спорту ветеранів війни потребуватиме не лише тренерів і фахівців із реабілітації, а й підготовлених волонтерів, здатних працювати етично, відповідально, безпечно й чутливо до потреб учасників.

Соціальну цінність спортивного волонтерства розкриває дослідження Kokolakis та співавторів, у якому проаналізовано внесок спортивного волонтерства у суб'єктивне благополуччя в європейських країнах [15]. Це є надзвичайно важливим, оскільки зміщує фокус із користі волонтера для організації на користь волонтерства для самої людини. Волонтерська участь може сприяти відчуттю належності, соціальній включеності, самореалізації, психологічному добробуту та зміцненню зв'язків із громадою. Такий підхід особливо доцільним для студентської молоді, яка через спортивне волонтерство може не лише допомагати іншим, а й розвиватися особистісно та професійно.

Питання спадщини великих спортивних подій висвітлюють Dickson і Darcy [16]. Їхній підхід важливий для розуміння того, що волонтерська програма не повинна завершуватися разом із закриттям заходу. Якщо волонтерів правильно навчати, підтримувати й залучати повторно, спортивні події можуть залишати після себе людський, організаційний і соціальний ресурс. Для України це може бути корисним під час організації регіональних, національних і міжнародних спортивних заходів, а також у процесі відновлення спортивного життя громад.

Методологічну основу управління спортивними волонтерами становлять праці Cuskelly, Ноуе й Auld [17]. Автори розглядають роботу з волонтерами як цілісний управлінський процес: від залучення й відбору до навчання, мотивації, супроводу, утримання та оцінювання. Цей підхід є важливим для української практики, оскільки часто волонтерів залучають ситуативно, без попередньої підготовки, чіткого розподілу обов'язків і подальшого визнання їхнього внеску. Натомість європейський досвід демонструє, що якісне спортивне волонтерство потребує професійної організації.

Класичними для аналізу мотивації волонтерів міжнародних спортивних подій є дослідження Bang і Chelladurai [18]. Їхні напрацювання дозволяють

краще зрозуміти, чому люди долучаються до спортивного волонтерства, що утримує їх у цій діяльності та які чинники впливають на задоволеність волонтерським досвідом. Для нашого дослідження це важливо, оскільки адаптація європейських моделей в Україні неможлива без розуміння мотивації потенційних волонтерів – студентів, молоді, спортсменів, випускників, представників громадських організацій, батьківської спільноти та інших учасників спортивного простору.

Дослідження Nichols та співавторів, присвячене британському добровільному спортивному сектору, показує, що навіть у країнах із розвинутою культурою спортивного волонтерства існують серйозні виклики: навантаження на волонтерів, нестача часу, складність утримання людей, потреба в підтримці клубів і координаторів [19]. Цей висновок є важливим для України, адже він застерігає від спрощеного уявлення про європейський досвід. Його не можна механічно перенести; його потрібно адаптувати з урахуванням реального стану українських громад, спортивних організацій, кадрових ресурсів, безпекових умов і потреб воєнного часу.

Матеріали ENGSO Education щодо підтримки добровільних спортивних організацій на рівні grassroots sport дозволяють розглядати спортивне волонтерство як частину ширшої системи розвитку масового спорту, рівності, участі та організаційної спроможності локальних спортивних структур [20]. Для України це особливо актуально, оскільки саме рівень громад, спортивних клубів, шкіл, університетів і місцевих ініціатив може стати основою для формування сталої культури спортивного волонтерства.

Економічний вимір спортивного волонтерства розкрито у матеріалах EVIS Project [21]. Це джерело важливе тим, що дозволяє показати волонтерську працю не як «безкоштовну допомогу», а як вагомий ресурс, який має соціальну й економічну цінність для спортивних організацій, громад і держави. В українському контексті такий підхід може бути корисним для обґрунтування необхідності обліку волонтерської участі, оцінювання її внеску та формування політики підтримки спортивних волонтерів.

Аналіз наукових, нормативних та аналітичних джерел засвідчує, що спортивне волонтерство в європейському просторі розглядається як складне й багатофункціональне явище. Воно охоплює клубну діяльність, подієвий спорт, інклюзивні програми, молодіжні ініціативи, неформальну освіту, розвиток громад і підтримку масової фізичної активності. Водночас в українському науковому дискурсі ще недостатньо розроблено питання системної адаптації європейських моделей спортивного волонтерства до національних умов.

На нашу думку, саме ця прогалина і визначає подальшу логіку дослідження. Для України важливо не просто описати європейський досвід, а визначити, які його елементи можуть бути реалістично впроваджені в українському спортивному просторі. Йдеться передусім про розвиток університетського

спортивного волонтерства, підготовку координаторів, створення навчальних і сертифікатних програм, визнання волонтерської діяльності як результату неформальної освіти, залучення волонтерів до адаптивного та ветеранського спорту, а також формування партнерства між закладами вищої освіти, спортивними клубами, федераціями, громадськими організаціями й територіальними громадами.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз європейських моделей спортивного волонтерства та визначити можливості їх адаптації до українського спортивного простору з урахуванням сучасних нормативно-правових, освітніх, соціальних і організаційних умов розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс теоретичних методів, що відповідають меті й логіці статті. Метод аналізу наукової літератури, нормативно-правових актів і стратегічних документів дав змогу з'ясувати сучасний стан розробленості проблеми спортивного волонтерства в Україні та європейському просторі. Зокрема, було враховано положення українського законодавства у сфері волонтерської діяльності, фізичної культури і спорту, європейські стратегічні документи, аналітичні звіти та сучасні наукові праці, присвячені мотивації, організації й соціальній цінності спортивного волонтерства.

Порівняльний аналіз використано для зіставлення європейських підходів до розвитку спортивного волонтерства та визначення тих елементів, які можуть бути адаптовані до українських умов. Особливу увагу приділено клубній, подієвій, освітньо-компетентнісній, інклюзивній і громадсько-регіональній моделям, оскільки саме вони найбільшою мірою відповідають сучасним потребам українського спортивного простору.

Методи систематизації та узагальнення застосовано для виокремлення основних напрямів адаптації європейського досвіду в Україні. Завдяки цьому спортивне волонтерство розглянуто не як сукупність окремих ініціатив, а як потенційно цілісну систему, що може поєднувати освітню підготовку, громадську участь, підтримку спортивних заходів, розвиток адаптивного й ветеранського спорту, а також формування культури здорового способу життя.

Прогностичний метод дав змогу окреслити перспективи подальшого розвитку спортивного волонтерства в Україні, зокрема через створення університетських центрів спортивного волонтерства, розроблення короткострокових навчальних і сертифікатних програм, визнання результатів волонтерської діяльності як складової неформальної освіти та налагодження партнерства між закладами вищої освіти, спортивними клубами, федераціями, громадськими організаціями й територіальними громадами.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу європейських стратегічних документів, аналітичних звітів і сучасних наукових праць доцільно виокремити п'ять моделей спортивного волонтерства, які мають найбільший адаптаційний

потенціал для українського спортивного простору: клубну, подієву, освітньо-компетентнісну, інклюзивну та громадсько-регіональну. Такий поділ є умовним, оскільки в реальній практиці ці моделі можуть поєднуватися. Водночас він дозволяє чіткіше визначити, які саме елементи європейського досвіду можуть бути адаптовані в Україні. Ціннісною основою такого підходу є положення Revised European Sports Charter та European Sport Model, у яких спорт розглядається як доступна, інклюзивна й соціально значуща сфера громадської участі [5; 6]. Практичні аспекти залучення, підготовки, підтримки та визнання спортивних волонтерів розкрито у звіті *Sport Volunteering in Europe: Realities, Opportunities and Challenges* і матеріалах V4V Project [7; 9].

Таблиця 1

Європейські моделі спортивного волонтерства та можливості їх адаптації в Україні

Модель	Ключова ідея	Можливості адаптації в Україні	Джерела
Клубна	Постійна участь волонтерів у діяльності спортивних клубів і локальних спортивних спільнот.	Розвиток волонтерських груп при університетських спортивних клубах, федераціях, ДЮСШ, громадських організаціях.	[19; 20]
Подієва	Залучення волонтерів до підготовки й проведення спортивних заходів, турнірів, марафонів, фестивалів спорту.	Створення бази спортивних волонтерів; передподієве навчання; залучення студентів до супроводу змагань і масових заходів.	[12; 13; 18]
Освітньо-компетентнісна	Волонтерство як форма неформального навчання й розвитку професійних, соціальних і комунікативних компетентностей.	Зарахування спортивного волонтерства як результату неформальної освіти; сертифікатні програми; портфоліо волонтера.	[2; 7; 9]
Інклюзивна	Волонтерська підтримка у спорті осіб з інвалідністю, адаптивному та ветеранському спорті.	Підготовка волонтерів для адаптивного й ветеранського спорту; етичний кодекс; навчання інклюзивній комунікації.	[5; 6; 14]
Громадсько-регіональна	Розвиток спортивного волонтерства на рівні громад, місцевих ініціатив і grassroots sport.	Місцеві програми спортивного волонтерства; партнерство ЗВО, громад, спортивних клубів і громадських організацій.	[10; 11; 20; 21]

Подана таблиця засвідчує, що європейські моделі спортивного волонтерства мають різний зміст і різні механізми реалізації, однак для українського спортивного простору найбільш доцільним є їх поєднання. Клубна модель може посилити сталість спортивних організацій, подієва – забезпечити якісний

супровід змагань і масових заходів, освітньо-компетентнісна – інтегративоволонтерство у підготовку майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, інклюзивна – підтриматирозвиток адаптивного та ветеранського спорту, а громадсько-регіональна – активізувати фізкультурно-спортивну роботу в територіальних громадах. Саме поєднання цих моделей може стати основою формування української системи спортивного волонтерства, орієнтованої на європейські цінності, але адаптованої до національних умов.

Встановлено, що для України найбільш доцільним є не механічне перенесення окремих європейських практик, а їх осмислене поєднання з урахуванням національних умов. Українська система спортивного волонтерства має формуватися на перетині кількох складових: нормативно-правового забезпечення, освітньої підготовки, університетської координації, подієвої практики, інклюзивної спрямованості та партнерства між закладами вищої освіти, спортивними клубами, федераціями, громадськими організаціями й територіальними громадами.

Особливого значення набуває освітньо-компетентнісний вимір спортивного волонтерства. Заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців фізичної культури і спорту, можуть стати ключовими осередками розвитку цієї діяльності. Через участь у спортивному волонтерстві здобувачі освіти мають можливість формувати організаційні, комунікативні, лідерські, соціальні та професійні компетентності, які є важливими для їхнього майбутнього фахового становлення. У цьому контексті перспективним є створення університетських центрів або шкіл спортивного волонтерства, розроблення сертифікатних програм, ведення портфоліо спортивного волонтера та визнання результатів такої діяльності як складової неформальної освіти.

З'ясовано, що в умовах воєнного й післявоєнного відновлення України особливої ваги набуває інклюзивна модель спортивного волонтерства. Вона може бути спрямована на підтримку адаптивного спорту, ветеранського спорту, фізкультурно-спортивного відновлення, соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, ветеранів війни, дітей і молоді, внутрішньо переміщених осіб та інших соціальних груп. Для ефективного впровадження цієї моделі необхідна спеціальна підготовка волонтерів з питань етичної комунікації, безпеки, недискримінації, психологічної чутливості та супроводу учасників спортивних програм.

Адаптація європейських моделей спортивного волонтерства до українського спортивного простору має розглядатися як комплексний організаційно-педагогічний процес. Його результатом може стати формування української моделі спортивного волонтерства, що поєднуватиме європейські цінності добровільності, солідарності, інклюзії, активного громадянства й доступності спорту з реальними потребами українського суспільства.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні та науковому обґрунтуванні організаційно-педагогічної моделі підготовки спортивних волонтерів у закладах вищої освіти; створенні навчальної програми або сертифікатного курсу «Основи спортивного волонтерства»; визначенні критеріїв оцінювання результатів волонтерської діяльності здобувачів освіти; розробленні етичного кодексу спортивного волонтера; а також у вивченні можливостей залучення волонтерів до адаптивного та ветеранського спорту в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (дата звернення: 29.04.2026).
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти : Закон України від 8 січня 2025 р. № 4186-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4186-20> (дата звернення: 29.04.2026).
3. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 грудня 1993 р. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12> (дата звернення: 29.04.2026).
4. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF> (дата звернення: 29.04.2026).
5. Council of Europe. Revised European Sports Charter. Strasbourg : Council of Europe, 2021. URL: <https://rm.coe.int/1680a3c546> (дата звернення: 29.04.2026).
6. European Commission. The European Sport Model. Brussels : European Commission, 2025. URL: <https://sport.ec.europa.eu/sport-in-the-eu/the-european-sport-model> (дата звернення: 29.04.2026).
7. European Observatoire of Sport and Employment. Sport Volunteering in Europe: Realities, Opportunities and Challenges. Lyon : EOSE, 2023. URL: https://www.eose.org/wp-content/uploads/2023/10/V4V_REV11.pdf (дата звернення: 29.04.2026).
8. European Commission. Special Eurobarometer 525: Sport and Physical Activity. Brussels : European Commission, 2022. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2668> (дата звернення: 29.04.2026).
9. V4V Project. Volunteering for Sport in Europe. 2023–2024. URL: <https://www.v4v-sport.eu/> (дата звернення: 29.04.2026).
10. European Commission. Volunteering through Sport: Get Involved and #BeActive. Brussels : European Commission, 2025. URL: <https://sport.ec.europa.eu/whats-new/news/volunteering-through-sport-get-involved-and-beactive> (дата звернення: 29.04.2026).
11. Okada A., Ishida Y., Yamauchi N., Grönlund H., Zhang C., Krasnopolskaya I. Episodic Volunteering in Sport Events: A Seven-Country Analysis. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2022. Vol. 33, No. 3. P. 459–471. DOI: [10.1007/s11266-021-00428-5](https://doi.org/10.1007/s11266-021-00428-5).
12. Rozmiarek M., Poczta J., Malchrowicz-Moško E. Motivations of Sports Volunteers at the 2023 European Games in Poland. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, No. 11. Article 6406. DOI: [10.3390/su13116406](https://doi.org/10.3390/su13116406).
13. Muñoz-Llerena A., Angosto S., Pérez-Campos C., Alcaraz-Rodríguez V. A Systematic Review of Volunteer Motivation and Satisfaction in Disability Sports Organizations. *Disabilities*. 2025. Vol. 5, No. 2. Article 33. DOI: [10.3390/disabilities5020033](https://doi.org/10.3390/disabilities5020033).
14. Kokolakakis T., Schoemaker J., Lera-López F., de Boer W., Čingienė V., Papić A., Ahlert G. Valuing the Contribution of Sport Volunteering to Subjective Wellbeing: Evidence from Eight

European Countries. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2024. Vol. 6. Article 1308065. DOI: [10.3389/fspor.2024.1308065](https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1308065).

15. Dickson T. J., Darcy S. Next Steps in Mega-Sport Event Legacy Research: Insights from a Four-Country Volunteer Management Study. *Event Management*. 2022. Vol. 26, No. 8. P. 1849–1854. DOI: [10.3727/152599522X16419948391285](https://doi.org/10.3727/152599522X16419948391285).

16. Cuskelly G., Hoye R., Auld C. Working with Volunteers in Sport: Theory and Practice. London : Routledge, 2006. 168 p.

17. Bang H., Chelladurai P. Development and Validation of the Volunteer Motivations Scale for International Sporting Events. *International Journal of Sport Management and Marketing*. 2009. Vol. 6, No. 4. P. 332–350.

18. Nichols G., Taylor P., James M., Holmes K., King L., Garrett R. Pressures on the UK Voluntary Sport Sector. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2005. Vol. 16, No. 1. P. 33–50.

19. ENGSO Education. Sport Equality: Empowering Grassroots Voluntary-Based Sport Organisations. Brussels : ENGSO Education, 2025. URL: <https://www.engso-education.eu/sport-equality-2025/> (дата звернення: 29.04.2026).

20. EVIS Project. Report on Economic Dimension of Volunteering in Sport in EU-8 with Recommendations to Policy Makers. 2023. URL: <https://evisproject.eu/wp-content/uploads/2023/01/Report-on-economic-dimension-of-volunteering-in-sport-in-EU-8-with-recommendations-to-policy-makers.pdf> (дата звернення: 29.04.2026).

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro volontersku diialnist» [Law of Ukraine «On Volunteer Activity»]. (2011, April 19). No. 3236-VI. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (data zvernennia: 29.04.2026). [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo spriannia rozvytku volonterskoi diialnosti sered здобувачів освіти» [Law of Ukraine «On amendments to some laws of Ukraine regarding promoting the development of volunteer activity among students»]. (2025, January 8). No. 4186-IX. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4186-20> (data zvernennia: 29.04.2026). [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro fizychnu kulturu i sport» [Law of Ukraine «On Physical Culture and Sport»]. (1993, December 24). No. 3808-XII. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12> (data zvernennia: 29.04.2026). [in Ukrainian].

4. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2028 roku» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the Strategy for the Development of Physical Culture and Sport for the period up to 2028»]. (2020, November 4). No. 1089. Kabinet Ministriv Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF> (data zvernennia: 29.04.2026). [in Ukrainian].

5. Bang H., & Chelladurai P. Development and Validation of The Volunteer Motivations Scale for International Sporting Events. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 2009. No 6(4). P. 332–350.

6. Council of Europe. Revised European Sports Charter. Strasbourg: Council of Europe. 2021. URL: <https://rm.coe.int/1680a3c546> (data zvernennia: 29.04.2026).

7. Cuskelly G., Hoye R., & Auld C. Working with Volunteers in Sport: *Theory and Practice*. 2006. London: Routledge.

8. Dickson T. J., & Darcy S. (2022). Next Steps in Mega-sport Event Legacy Research: Insights from a Four-country Volunteer Management Study. *Event Management*, No 26(8). P.1849–1854. <https://doi.org/10.3727/152599522X16419948391285>

9. European Commission. Special Eurobarometer 525: Sport and Physical Activity. Brussels: European Commission. 2022. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2668> (data zvernennia: 29.04.2026).

10. European Commission. The European Sport Model. Brussels: European Commission. 2025. URL: <https://sport.ec.europa.eu/sport-in-the-eu/the-european-sport-model> (data zvernennia: 29.04.2026).

11. European Commission. Volunteering through Sport: Get involved and #BeActive. Brussels: European Commission. 2025. URL: <https://sport.ec.europa.eu/whats-new/news/volunteering-through-sport-get-involved-and-beactive> (data zvernennia: 29.04.2026).

12. European Observatoire of Sport and Employment. Sport Volunteering in Europe: Realities, Opportunities and Challenges. 2023. Lyon: EOSE. URL: https://www.eose.org/wp-content/uploads/2023/10/V4V_REV11.pdf (data zvernennia: 29.04.2026).

13. EVIS Project. Report on Economic Dimension of Volunteering in Sport in EU-8 with Recommendations to Policy Makers. 2023. URL: <https://evisproject.eu/wp-content/uploads/2023/01/Report-on-economic-dimension-of-volunteering-in-sport-in-EU-8-with-recommendations-to-policy-makers.pdf> (data zvernennia: 29.04.2026).

14. ENGSO Education. Sport Equality: Empowering Grassroots Voluntary-based Sport Organisations. 2025. URL: <https://www.engso-education.eu/sport-equality-2025/> (data zvernennia: 29.04.2026).

15. Kokolakakis T., Schoemaker J., Lera-López F., de Boer W., Čingienė, V., Papić, A., et al. Valuing the contribution of sport volunteering to subjective wellbeing: Evidence from eight European countries. 2024. *Frontiers in Sports and Active Living*, No 6. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1308065>

16. Muñoz-Llerena A., Angosto S., Pérez-Campo, C., & Alcaraz-Rodríguez V. A Systematic Review of Volunteer Motivation and Satisfaction in Disability Sports Organizations. *Disabilities*, 2025. No 5(2). P. 33. <https://doi.org/10.3390/disabilities5020033>

17. Nichols G., Taylor P., James M., Holmes K., King L., & Garrett, R. (2005). Pressures on the UK voluntary sport sector. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, No 16(1). P. 33–50. <https://doi.org/10.1007/s11266-005-3231-0>

18. Okada A., Ishida Y., Yamauchi N., Grönlund H., Zhang C., & Krasnopolskaya I. (2022). Episodic volunteering in sport events: A seven-country analysis. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, No 33(3), P.459–471. <https://doi.org/10.1007/s11266-021-00428-5>

19. Rozmiarek M., Poczta J., & Malchrowicz-Moško E. (2021). Motivations of Sports Volunteers at the 2023 European Games in Poland. *Sustainability*, No 13(11), 6406. <https://doi.org/10.3390/su13116406>

20. V4V Project. (2023–2024). Volunteering for Sport in Europe. URL: <https://www.v4v-sport.eu/>(data zvernennia: 29.04.2026).

**EUROPEAN MODELS OF SPORTS VOLUNTEERING AS A RESOURCE FOR THE
PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS
IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN UKRAINE**

Nataliia POLISHCHUK

PhD, Associate Professor at the
Physical Culture, Sports and Teaching Methods Department of
Berdiansk State Pedagogical University,
Zaporizhzhia, Ukraine
ORCID: 0000-0003-3677-1248
e-mail: polami@ukr.net

Abstract. The article addresses the problem of adapting European models of sports volunteering to the Ukrainian sports space under conditions of transformation of the physical culture and sports system, European integration processes, and the growing social need for the development of civic participation. The relevance of the study is determined by the fact that sports volunteering in European countries is considered not only as an auxiliary activity during sports events, but also as an important social, educational, organizational, and value-based resource for the development of mass sport, sports clubs, inclusive programmes, youth initiatives, and local communities.

The purpose of the article is to provide a theoretical analysis of European models of sports volunteering and to determine the opportunities for their adaptation to the Ukrainian sports space, taking into account the current legal, educational, social, and organizational conditions for the development of physical culture and sports in Ukraine. The study applies the methods of analysis and synthesis of scientific literature, legal acts, and European strategic documents, as well as comparative analysis, systematization, generalization, and the prognostic method.

It is substantiated that the most promising models for the Ukrainian sports space are the club-based, event-based, educational and competence-based, inclusive, and community-regional models of sports volunteering. It is determined that the adaptation of European experience in Ukraine should include the establishment of university centres of sports volunteering, the training of volunteers to support sports and physical culture and health-related events, the recognition of sports volunteering outcomes as part of non-formal education, the involvement of volunteers in adaptive and veteran sports, and the development of ethical and organizational standards for the activities of sports volunteers.

The practical significance of the study lies in the possibility of using its results in the activities of higher education institutions, sports clubs, public organizations, local self-government bodies, and sports federations to develop a system of training, involvement, and support for sports volunteers.

Keywords: sports volunteering, European sport model, volunteer activity, sports space, physical culture and sports, non-formal education, sports clubs, adaptation of European experience, students, civic participation.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2026 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 04.05.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.